Асоціація
Благодійників
України

ЗЕЛЕНА КНИГА

УКРАЇНСЬКОЇ ДОБРОЧИННОСТІ

2026

Річний аналітичний проєкт «Зелена книга української доброчинності»

Зведений коментар до результатів експертного опитування

1. Загальні засади дослідження:

Річний аналітичний проєкт «Зелена книга української доброчинності», що реалізується з 2012 року Асоціацією благодійників України, є одним з аналітичних інструментів дослідження стану та трансформацій соціогуманітарного сектору України. Дослідження 2026 року спирається на результати експертного опитування, проведеного Асоціацією благодійників України у колаборації із Аналітичним центром «НОВІ».

В опитуванні взяли участь понад сорок експертів – практиків, CEO та фахівців благодійних і волонтерських організацій, громадського сектору, аналітичних центрів та медіа. Для цілей цього дослідження термін **«доброчинність»** охоплює будь-яку суспільно корисну діяльність (благодійність, волонтерство, КСВ, філантропію, громадські ініціативи), спрямовану на залучення й використання матеріальних, фінансових чи нематеріальних ресурсів (зокрема особистого часу й експертизи) для розв'язання актуальних суспільних проблем. При цьому термін **«експерт»** використовується як узагальнювальне поняття щодо респондентів, які володіють необхідним обсягом знань та мають практичний досвід діяльності у благодійній і громадській сфері, що забезпечує достатню обґрунтованість їхніх оцінок як безпосередніх учасників і знавців внутрішніх процесів сектору доброчинності.

Дослідження ґрунтується на експертному опитуванні фахівців, які мають практичний досвід роботи у сфері благодійності, волонтерства та громадської діяльності. Хоча його результати не є репрезентативними для населення України загалом, вони дають змогу окреслити експертне бачення основних тенденцій, системних викликів і перспектив розвитку сектору доброчинності в умовах повномасштабної війни.

Методична примітка. В експертному опитуванні взяли участь 42 респонденти. Кількість відповідей на окремі запитання могла відрізнятися залежно від їхнього змісту та формату. Відсоткові показники розраховано від кількості респондентів, які відповіли на відповідне запитання. У запитаннях із можливістю множинного вибору сума відсотків може перевищувати 100%. Усереднені оцінки частки населення, залученого до доброчинності, розраховано на основі відповідей експертів і не слід трактувати як результати репрезентативного опитування громадян.

2. Рівень залученості суспільства та динаміка доброчинності:

За спостереженнями експертів, у 2025 році порівняно з 2024 роком загальна залученість громадян до доброчинної діяльності переважно зменшувалася. Зокрема, 57,1% респондентів обрали відповідь «зменшилась», ще 16,7% – «суттєво зменшилась». Отже, загалом 73,8% експертів відзначили негативну динаміку. Скорочення регулярної участі відзначили 69,0% респондентів, а епізодичної – 57,2%. Результати опитування 2026 року свідчать про подальше заглиблення процесів виснаження донорського потенціалу громадян та трансформацію масової підтримки у вибіркову.

- **Системне (регулярне) ядро:** за усередненими експертними оцінками, середня зважена частка дорослого населення України, яка у 2025 році відносно регулярно (системно) брала особисту участь у доброчинності, становить **22,8%** (найбільш поширена оцінка – 21–30%, її обрали 26,2% респондентів).
- **Епізодичні учасники:** за усередненими експертними оцінками, частка дорослого населення України, яке у 2025 році залучалося до доброчинної діяльності нерегулярно (час від часу), могла становити приблизно **36,8%**.
- **Загальний вектор динаміки:** Понад половина експертів (**57,1%**) констатують подальше зменшення загальної залученості суспільства до доброчинної діяльності порівняно з попереднім роком, ще **16,7%** вказують, що залученість *суттєво зменшилась*. Загалом про негативну динаміку залученості зазначають **73,8%** опитуваних. Суттєве скорочення торкнулося як системного ядра (зменшення відзначили 69,1% експертів сумарно), так і ситуативних учасників.

Головна причина негативної динаміки полягає не у втраті самої культури благодійності, а у критичному вичерпанні матеріальних ресурсів громадян та накопиченні психоемоційної втоми.

3. Грошові пожертви та популярні інструменти підтримки:

Експертні оцінки вказують на скорочення регулярної участі громадян у здійсненні грошових пожертв, що відображає загальні економічні труднощі в країні.

- **Системні грошові донати:** усереднена експертна оцінка частки дорослих громадян, які системно здійснювали грошові пожертви у 2025 році, становить **20,0%**.
- **Епізодичні донати:** за усередненими експертними оцінками частка нерегулярних донорів становить **30,9%**.
- **Динаміка донатів: 73,8%** експертів підтверджують зменшення (або суттєве зменшення) частки громадян, які роблять системні фінансові пожертви.

Пріоритетні канали та інструменти:

1. Перекази на особисті картки / «банки» відомих волонтерів чи військовослужбовців – **69,0%**;
2. Перекази на офіційні рахунки благодійних фондів та ГО – **57,1%**;
3. Прямі перекази на картки конкретних фізосіб (цивільних чи військових), які потребують допомоги – **47,6%**.

На думку експертів, важливу роль у прийнятті рішень про пожертви відіграє персональна довіра («феномен особистої довіри»): громадяни нерідко надають перевагу зборам знайомих волонтерів, військовослужбовців або осіб із усталеною позитивною репутацією.

4. Суспільні бар'єри, виклики та криза довіри:

Аналіз чинників, що стримують ширше залучення населення до доброчинності, виявив три ключові бар'єри:

1. **Економічні бар’єри (100% відповідей).** Усі 42 експерти, які відповіли на це запитання, відзначили падіння доходів, бідність і фінансову нестабільність населення серед основних чинників, що стримують участь громадян у доброчинній діяльності. **Економічний чинник (100,0% згадок):** падіння доходів, бідність, інфляція та фінансова нестабільність названі абсолютнішою більшістю експертів. Збіднiння населення на 4–5 роках війни робить неможливим утримання попередніх обсягів донатів.
2. **Емоційне виснаження (85,7%):** психологічне вигорання суспільства, хронічний стрес, звикання до війни («фоновий шум») та втрата відчуття ефективності власного внеску.
3. **Криза довіри та токсичний фон (57,1%):** побоювання шахрайства, скандали про нецільове використання коштів, статки посадовців та псевдоволонтерство у медіапросторі, що підривають мотивацію допомагати.

Окрім цього, **23,8%** вказують на інформаційний вакуум – нерозуміння того, як саме перевірити цільове використання коштів. Суспільство опинилося в лещатах між фінансовим тиском і психологічним вигоранням, через що допомога переросла з масово-ситуативної у вибіркову та суворо адресну – «лише для своїх».

5. Прозорість, звітність та механізми оцінки:

Експертна оцінка рівня прозорості та відкритості українського доброчинного сектору у 2026 році становить **6,05 бала з 10** (що відповідає середньому / стандартному рівню).

- **Поведінка донорів: 66,7%** експертів зазначають, що громадяни перевіряють звітність лише у незначній частці випадків, надаючи допомогу на емоціях або через особисту довіру.
- **47,6%** вказують, що перевірка відбувається тільки тоді, коли йдеться про великі суми чи незнайомі збори.

- **Критерії прозорості:** Головними індикаторами доброчесності організації респонденти вважають:
  - Публічну фінансову звітність із розшифровкою джерел і напрямків коштів (**85,7%**);
  - Відкритість інформації про засновників, керівництво та бенефіціарів (**50,0%**);
  - Проходження незалежного фінансового аудиту (**47,6%**).

- **Ставлення до проєктів верифікації («Компас благодійності України»):** Експерти високою мірою підтримують розбудову Індексу прозорості благодійних організацій. **52,4%** вважають, що це дасть донорам і суспільству чіткий орієнтир, **50,0%** закликають активніше залучати бізнес та медіа, а **45,2%** звертають увагу на потребу інтенсивнішої промоції цього інструменту.

6. Законодавче регулювання, адмінвитрати та державна верифікація: Питання нормативно-правового регулювання викликає гострі дискусії серед експертів.

- **Граничний ліміт адмінвитрат (20% згідно зі ст. 16 Закону):** Ставлення експертів до встановленого законодавством обмеження адміністративних витрат благодійних організацій залишається неоднозначним: **47,6%** респондентів вважають чинний підхід доцільним, тоді як **35,7%** називають його недоцільним або застарілим.

- Серед прихильників змін **58,6%** пропонують запровадити **диференційований підхід** (гнучку шкалу % залежно від бюджету та специфіки БО), **44,8%** виступають за прозорість замість заборон (обов'язкова звітність, де ринок сам вирішує), а **41,4%** пропонують обов'язковий аудит для великих організацій.

- **Законодавчі норми прозорості:** серед необхідних змін до законодавства найбільшу підтримку здобули:
  1. Обов'язкова публічна звітність для всіх зареєстрованих БФ (**59,5%**);
  2. Затвердження Єдиного стандарту публічного фінансового звіту (**40,5%**);
  3. Створення державного / суспільного відкритого реєстру звітності (**35,7%**).

- **Урядова верифікація волонтерських організацій (з 1 січня 2026 року):** Експерти неоднозначно оцінюють можливе запровадження або розширення механізмів державної верифікації. Зокрема, **50,0%** респондентів звертають увагу на ризики бюрократичного тиску, **42,9%** вбачають можливості для професіоналізації діяльності, а **35,7%** пов'язують такі механізми з потенційним зменшенням шахрайських практик.

- **Масштабування верифікації на всі БФ:** Думки експертів розділилися порівну (**50% на 50% / по 21 відповіді**):
  - *Прихильники* наголошують на рівних правилах гри для всіх (57,1%), спрощенні комплаєнсу з бізнесом/донорами (52,4%) та зростанні загальної довіри (28,6%).
  - *Опоненти* застерігають від монополізації ринку великими фондами (71,4%), втрати оперативності та гнучкості (52,4%) і створення важелів політичного тиску чи цензури (47,6%).

7. Корпоративна благодійність та взаємодія з бізнесом:
Роль бізнесу у фінансуванні соціальних та військових потреб залишається ключовою, проте розподіляється нерівномірно.

- **Реальна частка системного бізнесу: 48,8%** експертів оцінюють частку великого та середнього бізнесу, що здійснює *системне* фінансування КСВ–проєктів, у межах **15–30%** (помітна меншість). Для більшості ринку КСВ все ще не стало стандартом роботи. Щей **22,0%** вважають, що ця частка є абсолютною меншістю (до 15%).

- **Маркетинг та PR у КСВ:**
  - **58,5%** респондентів дотримуються прагматичної позиції (Win–Win), вважаючи нормальним, коли бізнес капіталізує бренд, надаючи взамін реальний ресурс суспільству;
  - **36,6%** висувають етичні застереження: допомога має суттєво перевищувати витрати на її промоцію;
  - **31,7%** вважають активну КСВ вимовою часу та умовою виживання бренду.

- **Бізнес-компанії, які експерти найчастіше відзначали за діяльність у сфері корпоративної соціальної відповідальності у 2022–2026 роках** (*Частота згадування компаній відображає експертне сприйняття їхньої діяльності у сфері КСВ, але не є безпосереднім показником ефективності, масштабу чи суспільного впливу реалізованих програм*)**:**
  1. «Нова пошта» (**58,1%** згадок серед тих, хто відповів);
  2. «ОККО» (**29,0%**);
  3. «МХП» (**29,0%**);

4. «Аврора» (**25,8%**);
5. «Метінвест» (**25,8%**);
6. «Київстар» (**25,8%**);
7. «АТБ» (**16,1%**);
8. «SoftServe»,
9. Monobank»,
10. «Епіцентр» (по **12,9%**).

8. Інформаційне поле, джерела даних та інфраструктурні ресурси:
Інформаційний простір сектору характеризується високим рівнем використання інсайдерських джерел та соцмереж.

- **Першочергові джерела інформації для фахівців:**
  1. Власний практичний досвід, операційна робота та інсайди – **77,5%**;
  2. Соціальні мережі та персональні блоги лідерів думок / волонтерів – **52,5%**;
  3. Соціологія та аналітичні звіти професійних асоціацій – **45,0%**.

- **Найпопулярніші інфраструктурні ресурси та платформи:**
  1. Портал «Громадський простір» (**55,0%**);
  2. ВБО «Асоціація благодійників України» (**55,0%**);
  3. Ресурсний центр «Гурт» (**52,5%**);
  4. ICAP «Єднання» (**40,0%**);
  5. Міжнародний фонд «Відродження» (**32,5%**);
  6. МБФ «Фонд Східна Європа» (**25,0%**).

- **Потреба в незалежній медіаплатформі:** абсолютна більшість респондентів погодилися із потрібністю єдиного незаангажованого джерела інформації та аналітики для сектору (80%+ сумарно), однак звернули увагу на виклики щодо забезпечення нейтральності (**30,0%**) та сталості фінансування (**30,0%**).

- **Проєкти, що найбільше популяризують прозору благодійність:**
  1. **Національний конкурс «Благодійна Україна» – 80,0% згадок**;
  2. Форум громадянського суспільства (ICAP «Єднання») – **27,5%**;
  3. Всеукраїнський рух «Щедрий Вівторок» та фандрейзингові кампанії UNITED24 – по **22,5%**.

9. Експертні оцінки впізнаваності та довіри («Top-of-Mind»)
Опитування дає змогу порівняти експертні уявлення про публічну впізнаваність благодійних організацій, окремих діячів та рівень довіри до них. Отримані результати відображають оцінки респондентів і не є прямим вимірюванням довіри населення України.

А. Організації та фонди

- **Найбільш публічні та впізнавані NGO:**
  1. БФ «Повернись живим» – **69,4%**;
  2. Фонд Сергія Притули – **52,8%**;
  3. МБФ «Карітас України» – **44,4%**;
  4. UNITED24 та Товариство Червоного Хреста України – по **27,8%**;
  5. БФ «Таблеточки» – **19,4%**.

- **Найбільш пізнавані публічні особи на думку опитаних експертів :**
  1. Сергій Притула – **68,4%**;
  2. Тарас Чмут – **44,7%**;
  3. Сергій Стерненко – **26,3%**;
  4. Василь Байдак – **15,8%**;
  5. Олена Зеленська – **13,2%**;
  6. Ігор Лаченков – **10,2%**.

- **Максимальна особиста експертна довіра:**
  1. Тарас Чмут та Сергій Притула – по **18,1%**;
  2. Василь Байдак – **12,1%**;
  3. Леся Литвинова та Сергій Стерненко – по **6,1%**.

В. Медіа-джерела та автори, що висвітлюють благодійність

- **Інституційні медіа:** «Українська правда» (**24,2%**), «Громадський простір» (**21,2%**), «ГУРТ» (**18,1%**), «Суспільне» (**15,1%**), «Forbes Ukraine» (**12,1%**).

- **Персональні блоги та автори:** Сергій Притула (**25,0%**), Тарас Чмут (**21,4%**), Сергій Стерненко (**21,4%**), Ігор Лаченков / «Лачен пише» (**14,3%**).

10. Комплексні пропозиції щодо розвитку сектору:

Отримані від експертів пропозиції організаторами дослідження упорядковано та систематизовано за трьома ключовими напрямами:

А. На рівні Держави (законодавство, стимули, прозорість):

1. **Податкові стимули та ендавменти:** переглянути обмеження податкової знижки (понад 4%), скасувати «податок на благодійність» (ПДФО та військовий збір з цільової допомоги громадянам), запровадити модель «відсоткової філантропії» за аналогом ЄС та дозволити БФ інвестувати кошти (депозити, ОВДП) для капіталізації.
2. **Модернізація нормативної бази:** перейти від жорсткого обмеження адмінвитрат у 20% до гнучкого, ризик-орієнтованого підходу та гармонізувати законодавство про волонтерство зі стандартами ЄС.

3. **Цифровізація та відкриті дані:** створити єдиний машинозчитуваний Державний реєстр та цифрове вікно звітності («один раз заповнив – скрізь відобразилося»).
4. **Партнерство та просвіта:** прискорити митні процедури, залучати НУО до надання соціальних послуг за державним замовленням та запроваджувати просвітницькі програми про благодійну культуру в закладах освіти.

Б. На рівні Бізнесу (КСВ, партнерства, прозорість):

1. **Стратегічний підхід:** переходити від разових точкових донатів до довгострокових системних партнерств із професійними БФ, інтегруючи КСВ/ESG безпосередньо у бізнес-модель.
2. **Capacity Building:** фінансувати не лише закупівлі, а й інституційний розвиток НУО (операційні витрати, команди, IT, безпеку) та надавати pro bono експертизу.
3. **Залучення клієнтів:** розвивати транзакційну благодійність (кобрендингові картки, донати рештою) та формувати міжсекторальні консорціуми під масштабні проєкти.

В. На рівні Громадянського суспільства та НУО (підзвітність, професіоналізація):

1. **Відкриті дані та саморегулювання:** запроваджувати регулярну публікацію фінансових звітів, відкриті дашборди, проходження незалежних аудитів та Кодекс етики.
2. **Інституціоналізація:** сприяти переходу точкових волонтерських ініціатив у статус офіційних НУО або їх інтеграції у великі системні фонди.
3. **Вимірюваний вплив (Impact):** оцінювати діяльність за реальними довгостроковими соціальними змінами, а не лише за обсягом зібраних коштів, та системно розвивати культуру щомісячних рекурентних підписок.

11. Загальні висновки:

Результати експертного опитування «Зелена книга української доброчинності – 2026» засвідчують, що благодійний і волонтерський сектор України перебуває в умовах тривалого ресурсного та організаційного навантаження, яке впливає як на можливості громадян долучатися до доброчинності, так і на спроможність організацій забезпечувати сталість своєї діяльності.

Головним викликом, за оцінками експертів, залишається виснаження фінансових і матеріальних ресурсів громадян на тлі тривалого психологічного навантаження. Економічні труднощі як бар'єр для доброчинної участі відзначили всі 42 респонденти, емоційне виснаження – 85,7%, а проблеми довіри – 57,1%.

Водночас результати опитування свідчать не стільки про згасання культури благодійності, скільки про зміну форм і масштабів доброчинної участі. В умовах обмежених ресурсів допомога, за спостереженнями експертів, стає більш вибірковою та адресною, а персональна довіра й репутація отримувачів підтримки відіграють дедалі важливішу роль.

Для благодійного та волонтерського сектору особливого значення набувають інституційна стійкість, професіоналізація, прозорість управління та розвиток довгострокових механізмів фінансування. Важливим завданням стає перехід від переважно ситуативної мобілізації ресурсів до системних партнерств між громадянським суспільством, бізнесом, державою та міжнародними донорами.

Результати дослідження також актуалізують потребу в розвитку інструментів публічної звітності, незалежного оцінювання та саморегулювання благодійного сектору. При цьому прозорість має розглядатися не лише як формальна вимога до оприлюднення інформації, а як складова відповідального управління, підзвітності та формування довіри.

Ключовими умовами збереження життєздатності та подальшого розвитку сектору доброчинності в Україні стають:

- ✓ впровадження прозорих, уніфікованих стандартів публічної звітності;
- ✓ запровадження гнучкого державного регулювання та податкових стимулів;
- ✓ перехід бізнесу до стратегічного КСВ-партнерства;
- ✓ системна інституційна підтримка команд і волонтерів для запобігання їхньому професійному вигоранню.

Таким чином, результати експертного опитування окреслюють необхідність переходу від моделі переважно мобілізаційної благодійності до більш стійкої, професійної та інституційно розвиненої екосистеми доброчинності. Водночас масштаб і характер цих змін потребують подальшого дослідження із залученням репрезентативних даних про поведінку населення та діяльність організацій.

Головним викликом року є зростаючий розрив між високою моральною готовністю суспільства допомагати та критично вичерпаними матеріальними ресурсами громадян і психологічним вигоранням. У цих умовах сектор вимушено переходить від емоційної, масової мобілізації до **інституційної сталості, суворої адресності та професіоналізації**.

Матеріали підготовлено ВБО «Асоціацією благодійників України» (https://vboabu.org.ua) та Аналітичним центром Novi

Київ, жовтень 2026